

ЧИННИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОЦЕСУ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ ДЛЯ ІНТЕГРОВАНИХ СТРУКТУР (ІС) МАШИНОБУДУВАННЯ

© К.Е. Косівська, 2009

Завдання стратегічного планування в ІС машинобудування полягає у переведенні об'єднання підприємств з певної позиції на більш сильнішу. Це відбувається шляхом адаптації до внутрішнього і зовнішнього середовищ функціонування ІС. Неувага або ж непостійна увага до вивчення стану середовища функціонування об'єднання підприємств призводить до виникнення кризових ситуацій та прийняття негайних, часто, непродуманих, рішень.

У зв'язку з цим, вважаємо за необхідне визначитись з усіма факторами, що впливають (прямо чи опосередковано) на процес стратегічного планування, з метою кращої керованості ним і попередження негативних результатів.

Цим питання присвячували свої праці багато науковців, серед яких практично усі дослідники стратегічного планування: Аакер Д., Акофф Р., Ансофф І., Кинг У., Клиланд Д., Томпсон А.А., Стрикленд А.Дж., Котлер Ф., Шварцц П., Падерин І.Д., Смолін І.В., Виханський О.С., Шершньова З.Е., Баранчев В., Маркова В.Д., Кузнцова С.А., та багато інших [1-7].

Більшість відомих сьогодні концепцій розглядають підприємства чи їх об'єднання як відкриті системи, що постійно взаємодіють з окремими елементами зовнішнього середовища. Проте домінують дві основні концепції побудови структури зовнішнього середовища: неієрархічна і ієрархічна.

Особливості неієрархічної концепції (М.Олдріч, Дж.Гелбрейт, У.Дилл, Дж.Томпсон, М.Мескон, Л.Буржуа) полягають у нечітких припущеннях щодо структури зовнішнього середовища: воно складається з взаємопов'язаних, проте не підлеглих елементів.

Проте більшою популярністю користується ієрархічна модель. Її представники не дотримуються єдиної концепції і кожен виділяє певні окремі фактори, проте часто різниця полягає лише у назві. Так, Ф.Котлер до зовнішнього середовища відносить шість основних груп факторів: демографічні, економічні, природні, науково-технічні, політичні, культурні. П. Шварцц запропонував їх класифікувати як: економічні, політичні, соціально-демографічні, конкурентні, географічні. О.С.Виханський доповнює перераховані фактори правовим і міжнародними сферами. З.Е.Шершньова запропонувала найбільш повний опис груп факторів зовнішнього середовища: економічні, політико-інституційні, структурні, науково-технічні, демографічні, природно-економічні, соціально-культурні, ресурсні, несподіванки стратегічного характеру.

Тобто єдиної класифікації усіх факторів впливу (позитивного чи негативного) на процес стратегічного планування на сьогоднішній день не існує. Дане питання практично не досліджувалось і в плані ІС машинобудування. У зв'язку з цим, спробуємо детальніше розібратись в зазначеній проблемі.

Для цього спочатку будемо здійснювати класифікацію факторів з огляду на їх походження, оскільки дана форма буде мати найбільш загальний вигляд, порівняно з усіма іншими ознаками, адже фактори впливу не є сталими – вони постійно змінюються як у просторі, так і у часі.

Тобто усі фактори (як позитивного, так і негативного впливу), що безпосередньо торкаються процесу стратегічного планування в ІС машинобудування можна поділити на дві великі групи:

- фактори, що прямо впливають на процес стратегічного планування в ІС машинобудування;
- фактори, що впливають на даний процес опосередковано.

До першої групи належать чинники, що торкаються безпосередньо процесу здійснення стратегічного планування в ІС машинобудування. Серед них варто виділити такі фактори:

1) кадровий (кваліфікація кадрів, їх стаж роботи, особисті здібності, переконання і схильності, наявність моральних і матеріальних стимулів, рівень правової і соціальної захищеності, компетентність керівників, їх імідж тощо);

- 2) інформаційний (джерела інформації, їх точність, можливість швидкого доступу і обробки тощо);
- 3) просторовий (розміщення в просторі відділів, що задіяні в процесі стратегічного планування тощо);
- 4) фактор часу.

Перелічені фактори належать також до групи факторів внутрішнього середовища функціонування ІС.

В свою чергу фактори опосередкованого впливу можна поділити на чинники зовнішнього і внутрішнього середовищ. Між ними є дві великі різниці, оскільки фактори внутрішнього середовища підлягають змінам зі сторони ІС, а під зовнішнє середовище необхідно підлаштовуватись.

Традиційно, фактори зовнішнього середовища поділяються на:

- 1) фактори прямого впливу (постачальники, споживачі, конкуренти);
- 2) фактори непрямого впливу.

Ці фактори відрізняються між собою силою і механізмом впливу на ІС. Так, чинники прямого впливу впливають на щоденні операції ІС, а непрямого – на загальну ситуацію, що визначає інтереси ІС. Дані фактори також відрізняються в розрізі окремо взятого об'єднання підприємств, у зв'язку з чим їх детальний поділ доцільно робити з огляду на конкретний об'єкт дослідження.

Загалом варто виділити такі групи факторів зовнішнього середовища непрямого впливу для ІС машинобудування:

– політичні (влада визначає середовище ІС і отримання ключових ресурсів її діяльності, стабільність політичної ситуації, наявність офіційних концепцій розвитку і програм здійснення економічних реформ та ін.);

– економічні (показники інфляції, цикл ділової активності, грошового обігу, ВВП, податкова і фінансово-кредитна політики держави, коливання обмінного курсу національної валюти, розвинутість банківської системи держави, наявність ринкової інфраструктури та її відповідність потребам машинобудування, рівень номінальних та реальних доходів населення, який визначає платоспроможний попит та ін.);

– технологічні (стадія розвитку національної економіки загалом, наявність новітніх наукових розробок та шляхи їх впровадження, зацікавленість і необхідність у їх застосування та ін.);

– міжнародні (залежність потенціалу машинобудування країни від стану світової економіки та глобалізації, рівень взаємозалежності національних економік, адаптованість потенціалу машинобудування країни до світового науково-технічного середовища, стан та особливості відносин машинобудівного комплексу країни та міжнародних фінансово-кредитних організацій, питома вага інвестицій у інвестиційному портфелі та ін.);

– соціально-демографічні (частка економічно активного населення, осіб пенсійного віку і дітей, рівень зайнятості і безробіття, ментальні фактори, можливість залучення трудових ресурсів, творчий потенціал та активність винахідників і раціоналізаторів та ін.);

– екологічні (вплив природно-кліматичних умов та наявних природних ресурсів, залежність ІС від природних лих і техногенних катастроф, періодичність їх настання, рівень екологізації виробництва та екологічна культура населення та ін.);

– інформаційні (рівень розвитку джерел отримання необхідної статистичної інформації та аналітичних даних та ін.);

– місткість ринку та рівень його монополізації (можливість виробництва та реалізації певних видів продукції, товарів, робіт чи надання послуг та ін.).

В свою чергу серед груп факторів внутрішнього середовища для ІС машинобудування необхідно виділяти наступні:

– виробничо-технологічні (стан матеріально-технічної бази, особливості впровадження та застосування новітніх технологій, роль і місце інноваційної політики та ін.);

– кадрові (кваліфікація кадрів, їх стаж роботи, особисті здібності, переконання і схильності, наявність моральних і матеріальних стимулів, рівень правової і соціальної захищеності, можливість самореалізації та ін.);

- організаційно-управлінські (компетентність керівників, їх імідж, наявність інформаційної системи управління та ін.);
- просторові (розміщення у просторі окремих частин ІС);
- фінансово-економічні (наявність власних фінансових ресурсів, платоспроможність ІС, цінова і податкова політики та ін.);
- інформаційні (наявність інформаційної бази, їх точність і якість, можливість швидкого доступу і обробки та ін.).

Узагальнена класифікація усіх факторів, що впливають на процес стратегічного планування в ІС машинобудування подана на рис. 1.

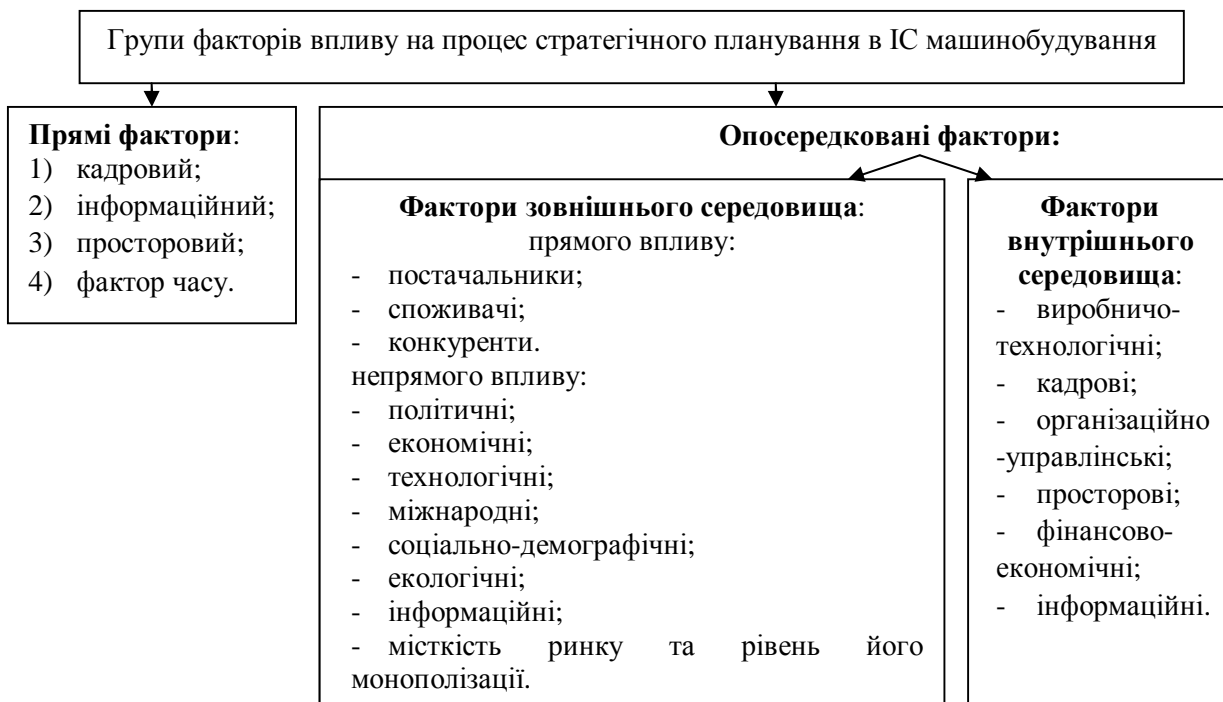

Рис.1 Класифікація факторів, що впливають на процес стратегічного планування для ІС машинобудування

Таким чином, в ході дослідження було запропоновано класифікацію чинників, що впливають на стратегічне планування (як на процес, так і загалом) в ІС машинобудування. Запропонована систематизація факторів впливу дає можливість на практиці дослідити їх дію і сприятиме більш точному плануванню. Дана класифікація не є остаточною і може доповнюватись у зв'язку зі зміною соціально-економічної ситуації в країні, суспільно-політичних відносин і стану економіки. Також можливим є перехід певних факторів із внутрішнього середовища впливу на зовнішнє, і навпаки, в залежності від розміру і форм власності об'єкта дослідження (ІС в машинобудуванні).

Список використаних джерел:

1. Аакер Д. Стратегическое рыночное управление / Пер. с англ. – 6-е изд. – СПб: Питер, 2002 – 544 с.
2. Акофф Р. Планирование будущего корпорации. – М.: Прогресс, 1985. – 235 с.
3. Ансофф И. Стратегическое управление / Сокр. пер. с англ.; Научн. ред. и авт. предисл. Л.И.Евченко.- М.: Экономика, 1989.
4. Кинг У., Клиланд Д. Стратегическое планирование и хозяйственная политика / Пер. с англ.– М.: Прогресс, 1982.- 232 с.
5. Томпсон А.А., Стрикленд А.Дж. Стратегический менеджмент. Искусство разработки и реализации стратегии: Учеб. для вузов / Пер. с англ. – М.: Банки и биржи, ЮНИТИ. – 1998. – 578 с.
6. Смолін І.В. Стратегічне планування розвитку організації: Монографія.- К.: Київ.нац.торг.-екон.ун-т., 2004.- 344 с.
7. Падерин И.Д. Научные и практические аспекты повышения экономической эффективности современного предприятия: планирование, прогнозирование, управление: Монография.-Днепропетровск: ДГФЭН, 2002.- 338 с.